

„Мультитрейд”. **MLB** : Binchy M. The Lilac Bus / M. Binchy. — A Dell Book, 1992. — 390 p. **ONLJ** : O’Neill. Long Day’s Journey into Midnight / O’Neill // Three American Plays. — Moscow : Progress Publishers, 1972. — P. 9—129. **PR** : Plays for Reading : Using Drama in EFL. — Washington D.C., 1994. — 179 p. **SST** : Spencer La V. Small Town Girl / La Vyrle Spencer. — N. Y. : Jove Books, 1998. — 383 p.

ДОЛУСОВА Н.В.

(Одеський нац. ун-т ім. І.І. Мечникова)

РЕАЛІЗАЦІЯ АЛЮЗІЇ НА БОГІНЬ ДОЛІ В ОПОВІДАННІ Р. БРЕДБЕРІ “ВИШИВАННЯ”

The article under consideration deals with the investigation of the allusion to the Moirae – the goddesses of destiny – in the short story “Embroidery” by R. Bradbury. The allusion is realized due to the description of the Moirae’s attributes, verbalized by lexical units, which enter the lexico-semantic field ‘Weaving’. Among them the nouns ‘thread’ and ‘hand’ acquire occasional semes ‘life’, ‘creation’, ‘magic’, thus realizing symbolic meaning.

Key words: allusion, mythology, gender, feminism, femitheism.

Мета даної статті полягає у дослідженні лінгвістичних засобів створення жіночих художніх образів, які є алюзією на образи богинь долі. Її актуальність полягає у низці факторів: русло, у якому зроблене дослідження, – гендерна лінгвістика – є важливим напрямком сучасної лінгвістики зокрема та гуманітарної науки загалом, тенденція до синкретичності якої змушує розширювати межі лінгвістики та торкатися проблем інших наук – філософії, історії, релігієзнавства тощо. Також, важливим фактором, що характеризує актуальність статті є поява тенденцій до переосмислення ролі жіночого початку у провідних релігіях світу, яка відбувається з вивчення політеїзму і ролі жінки у ньому.

Релігія та теологія потрапили до фокусу уваги гендерних студій у 60-тих роках ХХ століття, під час другої хвилі фемінізму. Результатом цього була поява нового напрямку досліджень – феміністської теології, хоча передумови її зародження знаходяться у період першої хвилі фемінізму, коли у 1985 р. відома американська суфражистка Елізабет Кеді Стентон видала книгу “Жіноча Біблія”. Предметом феміністської теології є категорія жіночого у сфері релігії, публічної теології, духовних практик і ритуалів [Суковата 2002, с.183]. “Феміністська теологія по своїй структурі близька теологіям звільнення. Вона розуміє себе як другий акт, тобто як богословське міркування, яке припускає конкретне завдання звільнення, емансипації” [Реати, с.3]. Лінгвістична наука, зокрема праці Ф. де Соссюра, також дала поштовх для розвитку феміністської теології. “Феміністська теологія та гендерна критика релігій використовували ідеї постструктуралізму, лінгвістичної критики значень і ревізію класичних релігійних джерел” [Суковата 2004, с.388].

Одним із завдань феміністської теології є вивчення неоязичництва як спроби відродження сакрального жіночого початку. Витоки фемітеїзму, тобто поклонінню Богині, знаходяться у матріархаті. Матріархатом вважається “гіпотетична форма соціального устрою, у якій сімейна і політична влада належить жінкам” [СГТ 2002]. Хоча у сучасній гуманітарній науці існування матріархату у прадавньому суспільстві досі ставиться під сумнів та вважається міфом [Джоргуди 2005, с.469], для вчених-феміністок цей факт не визиває заперечень. Це сприяло створення нового напрямку

феміністських студій – сучасних матриархатних студій, метою яких є дослідження та репрезентація непатріархатних суспільств, які існували раніше та до певної міри існують і зараз [Goettner-Abendroth 2005]. Феміністська думка ґрунтується на засадах, виказаних дослідниками XIX століття Ж.-Ф. Лафіто, І.Я. Бахофеном та Л.М. Морганом про наявність епохи влади жінок над чоловіками.

Так, згідно зі швейцарським ученим правознавцем і філологом І.Я. Бахофеном, автором праці “Материнське право” (1861), до появи доміантних патріархатних підвалин устрою суспільства, таких як ведення поріднення та спадкування за материнською лінією, мали місце матриархатні устої, що носять назву “гінекократія” [Бахофен 1996, с.222-223]. Згодом ці ідеї були запозичені Ф. Енгельсом у праці “Походження сім’ї приватної власності і держави” (1884). Висновки, зроблені І.Я. Бахофеном, переважно базувалися на дослідженні давньогрецької міфології, в якій він бачив шанування жіночого початку: “Запорукою того, що гінекократична культура в першу чергу повинна нести на собі цей відбиток [відбиток *релігії*], є внутрішні підстави жіночої природи, її глибоке, повне передчуттів збагнення божества, яке, сплавляючись із почуттям любові, і в самі дикі часи давало жінці, особливо матері, виключно діючу релігійну силу” [ibid., 237].

У матриархатному суспільстві головним сакральним образом, що репрезентував жіночий початок, за думкою феміністок/ів, був образ Великої Богині. Так, у жіночій енциклопедії Б. Уокер детально розглядає символіку Богині та досліджує способи її шанування. Згідно з авторкою, за часів матриархату була одна єдина Богиня – Вірд, Вурд, Урд або Урт (Мати – Земля), але згодом образ Богині трансформувався у трійкову іпостась – Діва, Мати та Старуха чи Та – Яка – Була, Та – Яка – Є і Та – Яка – Буде, чи Творильниця, Охоронниця та Руйнувальниця. Згодом ідея про трійцю як єдине божество була запозичена християнством але вже з чоловічим гендером. Зараз відображення цього архетипу Богині знаходиться в образах богинь долі язичеських релігій Європи – саксонських вірд, скандинавських норн, грецьких мойр та римських фортуна чи парків, а також в образах трьох грацій та трьох фурій [Уокер 2005, с.66-67, 295, 315, 333]. У класичній літературі сестер-богинь звали Клото (та, що пряде), Лахесіс (та, що дає долю) та Атропос (невідворотна). Атрибутами богинь долі є нитки, за допомогою яких вони прядуть життя людини та припиняють його, а їх самих називають “ткалями”. “Прядіння (як і спів) еквівалентне породженню та заохоченню життя” [Керлот 1994, с.421].

Образи трьох жінок, які вишивають візерунки на тканині та чекають на дещо, що виявляється кінцем світу, показані в апокаліптичному оповіданні Р. Бредбері “Вишивання” (1951). Алюзія на образи богинь долі тут досягається завдяки символічному атрибуту “нитки”, та безпосередньо пов’язаного з ним образу “рука”, що у тексті репрезентується іменниками *thread* та *hand*.

Сакральний зміст образи жінок набувають саме завдяки опису рук. Символ руки Б. Уокер трактує з позиції фемінізму у ракурсі шанування Великої Богині при матриархаті. “Зображення так званої “руки, яка благословляє”, прийнятою християнськими священиками, можна було знайти у стародавніх римських містах, де вона назвалася манопантеєю (*Mano Pantea*), “рукою Великої Богині”” [Уокер 2005, с.382]. В оповіданні Р. Бредбері здобуття семи “сакральний” іменником *hand* відбувається завдяки іменнику *magician*:

Looking back, you saw a flurry of hands, like a magician’s dream, doors popping wide, taps turned, brooms wielded, children spanked (Bradbury, p.9).

Іншим магичним атрибутом, що надає сакральності образам трьох жінок, є мітла, яка у контексті представлена іменником *broom*. У патріархатному уявленні страх перед зв'язком між жінкою з трансцендентальним трансформувалася в образ відьом, проти яких у Середньовіччі боролася священна інквізиція. Жінки застосовували мітлу у домашній роботі багато століть поспіль, отже мітла згодом стала атрибутом відьом. Отже, іменник *broom* реалізує оказіональну сему “магія”, яку він також надає іменнику *hand*. Словосполучення *to wield broom, to pop doors, to turn taps, to spank children* позначають стереотипові справи, властиві жіночому гендеру.

Жінки в оповіданні є носіями жіночого гендерного стереотипу. Вони занурені у повсякденну роботу, яку, згідно з уявленнями суспільства, мають робити жінки, а саме займаються домогосподарством:

They recounted to themselves the lids they had lifted, the doors they had opened and shut, the flowers they had picked, the dinners they had made all with slow or quick fingers <...> (Bradbury, p.9). Perhaps, we'll go right on after five o'clock, shelling peas, opening doors, stirring soup, washing dishes, making lunches, peeling oranges... (Bradbury, p.10).

Підкреслені словосполучення позначають домашні справи – приготувати обід, помити посуд, зварити суп, налуштити горох, почистити помаранчі тощо – та набувають сему “побут”. Автор описує справи по дому, які робляться руками цих жінок.

З давніх здавен двері у домі були оберегом від усього поганого, бар'єром між минулим та майбутнім, являлися межею між царством живих та царством мертвих. Іменник *door* вживається у тексті три рази та символізує містичну, божественну функцію жінок – бути провідницями між живими та мертвими. Це підтверджується вживанням дієслів *to open* та *to shut*, які імплікують знаходження жінок на кордоні між цими двома світами.

Для Р. Бредбері символізм рук жінок полягає у здатності творити. Автор використовує словосполучення *to do everything to the world with our hands*, що реалізує сему «творіння», яку воно надає іменнику *hand*:

Each woman looked at her own hands, as if quite suddenly she had found her heart beating there (Bradbury, p.9). I believe <...> that our souls are in our hands. For we do everything to the world with our hands (Bradbury, p.9).

Іменник *world* позначає “всесвіт”, він набуває філософсько-релігійного змісту, тоді як дієслово *to do* маркує прагнення змінити світ. Словосполучення *her heart beating <in her hands>* та *our souls are in our hands* надають іменнику *hand* сакрального значення завдяки іменникам *heart* та *soul*. Серце і душа поняття метафізичні. У багатьох релігіях вони асоціюються між собою. У християнській іконографії прийнято зображенням серця символізувати душу, а у східних релігіях серце, що б'ється, відповідає танцю життя [Уокер 2005, с.382]. Таким чином, іменники *heart* та *soul* реалізують значення “життя”, а ці словосполучення імплікують силу жінок розпоряджатися своїми судьбами, а також судьбами інших людей. Отже, у тексті оповідання іменник *hand* імплікує божественну функцію творіння всесвіту.

Ця функція також реалізується через символічний опис процесу вишивання картини. На тканині жінки створюють новий світ, гарніший, яскравіший та цікавіший, що репрезентується іменниками, які позначають елементи пейзажу *sun, field, road, house, lilac, grass, tree, river*:

"<...> was the scene, perfect except that while the embroidered yellow sun shone down upon the embroidered green field, and the embroidered brown road curved toward an embroidered pink house, the man standing on the road had something wrong with his

face (Bradbury, p.9). They made lilacs and grass and trees and houses and rivers in the embroidered cloth (Bradbury, p.10).

Всі ці іменники імплікують створення нового життя. Словосполученням *yellow sun, green field, brown road, pink house* передує прикметник *embroidered*, який в одному реченні повторюється чотири рази та робить емфатичним символізм процесу вишивання. Прикметники *yellow, green, brown, pink*, що позначають назви різних кольорів здобувають позитивну оказіональну конотацію завдяки прикметнику *perfect* з позитивною узуальною конотацією. Ці прикметники вживаються в одному реченні для відображення яскравої картини світу, яку створюють жінки. Але цю ідилічну картину порушує чоловік, у якого щось негаразд з обличчям. Прикметник *wrong*, який надає негативну конотацію іменникові *man*, створює ефект несподіваного очікування та імплікує гріховність чоловіка, за яку він має бути покараний. У такий спосіб, цей прикметник реалізує перспекцію майбутнього апокаліпсису.

Протягом багатьох століть чоловіки боялися магичної дії жіночого мистецтва прядіння. За словами Б. Уокер, матріархатну Богиню уявляли як жінку, що пряде павутину долі. Кожен день вона сплітає всесвіт, а кожну ніч – розпускає те, що спряла. Цей образ співвідноситься з образом Пенелопи [Уокер2005, с.195]. “Нитка – це звичайний символ долі серед людей, що шанували троїсту богиню долі” [ibid., с.191]. Отже, якщо прядіння позначає народження життя, розпускання ниток позначає припинення життя.

В оповіданні “Вишивання” автор використовує художню деталь розпускання ниток жінками як символ майбутнього кінця світу, що маркується словосполученням *to come out thread by thread*:

The second lady began to pick away at the thread with her little deft scissors flashing. The pattern came out thread by thread. She pulled and yanked, almost viciously (Bradbury, p.9).

Для розпускання ниток жінка використовує ножиці. Згідно зі словником символів, ножиці є атрибутом містичних прях, які перерізають лінію життя людини [Керлот 1994, с.342]. Іменник *scissors* набуває оказіонального значення “переривання життя”, та надає образам ткаць символічного відтінку. Прикметник *viciously* має різку негативну узуальну конотацію та імплікує, як безжалісно почнеться апокаліпсис.

Співвіднесеність трьох жінок в оповіданні Р. Бредбері з богинями долі простежується у художній деталі, коли голка у руках однієї з жінок блистить як вогонь, який згодом поглинає весь світ:

The needles flashed silver fire (Bradbury, p.9).

Іменник *fire* репрезентує перспекцію, а його подальший повтор імплікує кінець життя:

<...> she watched the fire come along her fingers and arms and body, untwisting the yarn of her being so painstakingly that she could see it in all its devilish beauty, yanking out the pattern from the material at hand (Bradbury, p.10).

Оксюморон *devilish beauty* характеризує апокаліпсис. Прикметник *devilish* надає реченню негативної конотації та магичного значення.

Чекаючи на кінець світу, три жінки дуже переймаються. З одного боку, вони ллють сльози від того, що має статися:

And suddenly they were crying. The tears rolled softly down their faces and fell into the material upon which their fingers twitched. ‘This won’t help things,’ said the first lady at last, putting back of the thumb to each under-eyelid. She looked at her thumb and it was wet (Bradbury, p.9).

Сльози жінок котяться на вишивку. Іменник *tear* здобуває позитивну конотацію завдяки прикметнику *softly*, який репрезентує сльози, як вологу, яка необхідна рослинам, тваринам, людям для зародження нового життя. Дієслово *to cry* та прикметник *wet* імплікують біль, страждання. Жінки оплакують загибель світу. Неспроможність змінити долю та відволікти катастрофу маркується словосполученням *this won't help*. Іменники *finger* та *thumb*, як гіпоніми іменника *hand*, реалізують відповідне значення сакральності.

З іншого боку, жінки корять себе за те, що недостатньо добре робили свою справу, а саме використовували руки:

Sometimes I think we don't use our hands half enough; it's certain we don't use our heads. (Bradbury, p.9).

Словосполучення *not to use our hands half enough* позначає, що жінки спроможні зробити набагато більше ніж вони роблять. Необхідність апокаліпсису для Р. Бредбері пов'язана з християнською ідеєю очищення, виправлення помилок. Автор зазначає, що задля виправлення картини необхідно розпустити нитки всього малюнку:

"I'll just have to rip out the whole pattern, practically, to fix it right." (Bradbury, p.9).

Проводячи паралель між жінками в оповіданні, які вишивають тканину, та богинями, які прядуть долю людей, дієслово *to rip out* імплікує неминучість кінця світу, а словосполучення *to fix it right* – надію на початок нового світу, без помилок минулого.

Отже, образи жінок в оповіданні Р. Бредбері “Вишивання” є алюзією на трьох богинь долі – мойр, які прядуть, вимірюють та відрізають нить життя людини. Алюзія досягається завдяки іменникам *thread* та *hand*, що стають ключовими словами та набувають символічного значення. Іменник *thread* вживається у тексті 5 разів (Fa=5). Разом з іменниками *embroidery* (Fa=6), *needle* (Fa=6), *scissors* (Fa=1), входить до лексико-семантичної поля “ткання”. До цього поля також входить іменник *hand* (Fa=11) та його гіпоніми *finger* (Fa=6), *thumb* (Fa=2). Іменник *thread* у контексті набуває сему “життя”, та, з одного боку, репрезентує створення нового світу, а з іншого – апокаліпсис. Іменник *hand* здобуває контекстуальне значіння “магія” та “творіння”.

У патріархатному суспільстві з позиції релігії жінка сприймається як істота більш гріховна по відношенню до чоловіка. Як наслідок, богині матриархату були десакралізовані, а жіночі символи – знецінені чи перевтіленні у чоловічі. Дослідження алюзії на богинь у жіночих художніх образах є важливим етапом у переосмисленні жіночого початку та піднесення ролі жінки культури.

Література

Бахофен И. Материнское право // Классики мирового религиоведения. Антология.– М.: Канон+, 1996. – С.216-267. Джоргуди С. Создание мифа о матриархате // История женщин на Западе: В 5 т. – Т.1: От древних богинь до христианских святынь– СПб.: Алетейя, 2005, – С. 457-471. Керлот Х.Э. Словарь символов. – М.: RELF-book, 1994. – 608 с. Реати Ф.Э. Феминистская теология [Електронний ресурс] // Российский сайт ЛГБТ-Христиан. – Режим доступу до журн.: <http://nuntiare.org/librory/femtheo.html> СГТ: Словарь гендерных терминов / Под ред. А.А. Денисовой / [Електронний ресурс] / Региональная общественная организация «Восток-Запад»: Женские Инновационные Проекты. – М.: Информация XXI век, 2002. – 256 с. – Режим доступу до журн.: <http://www.owl.ru/gender/index.htm> Суковата

В. Гендер і релігія // Основи теорії гендеру. – К.: К.І.С., 2004. – С.385-425. Суковатая В.А. Феминистская теология и гендерные исследования в религии: перспективы новой духовности // Общественные науки и современность. – 2002. – № 4. – С. 183-192. Уокер. Б. Женская энциклопедия. Символы, сакралии, таинства. – М.: Астрель: АСТ: Транзиткнига, 2005. – 638 с. Goettner-Abendroth H. Modern Matriarchal Studies Definitions, Scope and Topicality: (2nd World Congress of Matriarchal Studies, September 29/30 – October 1/2, 2005, San Marcos and Austin, Texas, USA) [Електронний ресурс] // Societies of Peace. – Режим доступу до журн.: <http://www.second-congress-matriarchal-studies.com/goettnerabendroth.html> Bradbury R. Embroidery // Text, Reader, Critic. Introducing Contexts and Interpretations / by J. Ogborn, L. Webster, B. Bleiman – L.: Redwood Books, 2000. – P.9-10.

КОЗЛОВСКАЯ А.Б.

(Украинская академия банковского дела)

СРЕДСТВА РЕАЛИЗАЦИИ КРАТКОСТИ В ИНФОРМАЦИОННОМ ГАЗЕТНОМ СООБЩЕНИИ

Being the basic characteristic feature of the informational report, compression provides optimum conditions of recipient informing via newspaper communication. All kinds of compression are interconnected. They result in providing the unity of the report.

Key words: *compression, information, informativeness, plan of expression, plan of content, recipient, communication, newspaper report, verbal, non-verbal.*

Изучение любого текста невозможно без исследования его жанровых и композиционно-содержательных особенностей. Цель данной статьи – рассмотреть средства реализации краткости информационного газетного сообщения. Достижению указанной цели подчинено решение следующих конкретных задач: рассмотреть лингвистические и экстралингвистические факторы, обуславливающие возникновение компрессии; проанализировать взаимодействие различных видов и способов компрессии в информационном газетном сообщении. Объектом изучения являются англоязычные информационные газетные тексты, предметом – разнообразные виды и способы компрессии в исследуемых текстах.

Языковая краткость – это особенность речевого произведения, которая является результатом коммуникативно целесообразного отбора преимущественно более кратких в структурно-лексическом плане форм. Отбор более кратких или развернутых форм осуществляется под воздействием совокупности экстралингвистических и лингвистических условий функционирования определенного стиля или жанра. К наиболее общим формам реализации языковой краткости во всех газетных жанрах [Сизов 1981, с. 11] можно отнести: 1) повышенную информативность, содержательную насыщенность газетного текста; 2) передачу некоторой части сообщения имплицитно благодаря пресуппозициям наличия у читателя определенного объема экстралингвистических и лингвистических знаний; 3) структурно-семантическую неразвернутость и неполноту; 4) четкость и логичность структуры краткого высказывания и текста в целом; тенденцию к аддитивному развертыванию их элементов; 5) увеличение коммуникативной роли